

Spis treści

Spis oznaczeń.....	7
1. Wstęp.....	13
<i>Stanisław Nagy</i>	
2. Przepływ gazu ziemnego w skałach niekonwencjonalnych	14
<i>Stanisław Nagy, Rafał Smulski, Jakub Siemek</i>	
2.1. Mechanizmy przepływu w skałach niekonwencjonalnych.....	14
2.1.1. Przepływ w szczelinach sztucznych i naturalnych.....	16
2.1.2. Przepływ w makro- i mezoporach według równań Darcy'ego i Forchheimera.....	17
2.1.3. Przepływ w mikroporach i ultramikroporach (nanoporach).....	18
2.1.4. Przepływ gazu z poślizgiem w ośrodku porowatym. Liczba Knudsen.....	18
2.1.5. Przepływ z poślizgiem. Efekt Klinkenberga.....	20
2.2. Przepływ dyfuzyjny.....	25
2.2.1. Dyfuzja molekularna.....	25
2.2.2. Proces dyfuzji w warunkach złożowych.....	28
2.2.3. Dyfuzja Knudsen.....	30
2.2.4. Dyfuzja powierzchniowa.....	32
2.2.5. Dyfuzja przejściowa.....	32
2.3. Rzeczywisty wpływ dyfuzji na proces transportu gazu.....	34
Podsumowanie.....	35
Literatura.....	36
3. Badania składu gazu ziemnego w warunkach in situ układów gazowych jednofazowych z wykorzystaniem spektrometrii ramanowskiej	40
<i>Szymon Kuczyński, Karol Dąbrowski, Tomasz Włodek, Jan Barbacki, Rafał Smulski, Stanisław Nagy</i>	
3.1. Wprowadzenie.....	40
3.2. Zjawisko rozproszenia Ramana.....	41

3.3. Budowa laboratoryjnego stanowiska badawczego do pomiarów w warunkach wysokiego ciśnienia i wysokiej temperatury.....	42
3.4. Metodyka pomiarów składu mieszanin węglowodorów.....	43
3.4.1. Program do interpretacji wyników pomiarów spektrometrycznych.....	45
3.4.2. Algorytm wyznaczający skład mieszaniny gazowej.....	46
3.4.3. Prezentacja danych pomiarowych.....	49
3.4.4. Dopasowanie funkcji modelowej.....	49
3.4.5. Wpływ ciśnienia na intensywność sygnału oraz pozycję pików charakterystycznych.....	50
3.4.6. Wpływ temperatury na intensywność sygnału oraz pozycję pików charakterystycznych.....	54
3.4.7. Analiza składu gazu w warunkach laboratoryjnych.....	57
3.4.8. Baza danych referencyjnych widm ramanowskich.....	60
3.4.9. Wyniki analiz składu gazu wraz z niepewnością pomiaru.....	61
3.4.10. Określenie granic wykrywalności sygnału na podstawie analizy spektrometrycznej.....	63
Podsumowanie.....	65
Literatura.....	65
4. Badania spektrometryczne składu gazu ziemnego w warunkach in situ	69
<i>Szymon Kuczyński, Karol Dąbrowski, Tomasz Włodek, Jan Barbacki, Rafał Smulski, Stanisław Nagy, Krzysztof Polański</i>	
4.1. Budowa systemu pomiarowego do badania składu gazu z wykorzystaniem spektrometru polowego 785.....	69
4.2. Badania polowe (detekcji oraz analizy jakościowej i ilościowej gazu ziemnego) w kopalni gazu ziemnego Wysin-3H (listopad 2016).....	69
4.3. Badania polowe składu gazu w otworze eksploatacyjnym (in situ)	73
Podsumowanie.....	78
Literatura.....	79
5. Badania struktury łupków ze złóż niekonwencjonalnych na potrzeby analizy oddziaływania skał i płynów szczelinujących	80
<i>Tomasz Wejrzanowski, Łukasz Kaczmarek, Michał Maksimczuk, Jakub Skibiński</i>	
5.1. Wprowadzenie.....	80
5.2. Materiał badawczy.....	81
5.3. Metodologia badań struktury skał łupkowych.....	82

5.4. Badania SEM w zakresie rozpoznawania powierzchni łupków.....	84
5.5. Badania mikrotomografii (XuCT) w zakresie rozpoznawania struktury wewnętrznej przestrzeni porowej.....	85
5.6. Wstępne badania porowatości za pomocą porozymetrii rtęciowej.....	86
5.7. Pomiary prędkości fal ultradźwiękowych.....	87
5.8. Badania laboratoryjne oddziaływania analizowanych próbek łupków i wybranych płynów.....	89
5.9. Uproszczony model zasięgu oddziaływania płynu szczelinującego.....	89
5.10. Wyniki badań powierzchni z wykorzystaniem SEM.....	90
5.11. Wyniki badań za pomocą XuCT.....	91
5.12. Wyniki badań z wykorzystaniem porozymetrii rtęciowej.....	95
5.13. Wyniki pomiarów prędkości fal ultradźwiękowych.....	96
5.14. Wyniki badań laboratoryjnych oddziaływania analizowanych łupków z wybranymi płynami.....	98
5.15. Wstępne wyniki analizy numerycznej rozwarcia szczeliny podczas szczelinowania hydraulicznego.....	101
Podsumowanie.....	103
Literatura.....	104
6. Modelowanie eksploatacji złóż gazu niekonwencjonalnego z wykorzystaniem symulatora numerycznego.....	107
<i>Wiesław Szott, Piotr Latkowski</i>	
6.1. Wprowadzenie.....	107
6.2. Optymalizacja rojem cząstek.....	109
6.3. Lot Levy'ego.....	110
6.4. Próbkowanie hipersześcianu łącińskiego.....	111
6.5. Funkcja powierzchni odpowiedzi.....	112
6.6. Algorytm hybrydowy.....	115
6.7. Testy zbieżności algorytmu.....	117
6.8. Konstrukcja i weryfikacja dynamicznego modelu polskich formacji łupkowych - struktura I.....	120
Podsumowanie.....	126
Literatura.....	127
7. Modele zastępcze wykorzystujące sztuczną inteligencję do sporządzania prognozy wydobywania gazu ze złóż łupkowych.....	129
<i>Łukasz Klimkowski, Stanisław Nagy, Jakub Siemek</i>	
7.1. Sztuczna inteligencja w modelowaniu i symulacji złóż.....	129
7.2. Model alternatywny.....	133

7.3. Optymalizacja bazy danych.....	134
7.3.1. Próbkowanie <i>Latin hypercube</i>	135
7.3.2. Algorytm genetyczny.....	136
7.4. Baza danych i struktura sztucznej sieci neuronowej.....	137
7.5. Przykład weryfikacji poprawności modelu na podstawie danych z otworu Barnett-6.....	142
Podsumowanie.....	144
Literatura.....	145
8. Wykorzystanie krzywych spadku wydajności gazu w projektowaniu procesu eksploatacji i szacowaniu zasobów wydobywalnych.....	147
<i>Jakub Siemek, Stanisław Nagy</i>	
8.1. Wprowadzenie.....	147
8.2. Model hiperboliczny.....	149
8.3. Sens fizyczny hiperbolicznej krzywej spadku wydajności dla złóż niekonwencjonalnych.....	151
8.4. Model Duonga.....	154
8.4.1. Analiza pojedynczego odwiertu według modelu Duonga	155
8.4.2. Prognozowanie eksploatacji grupy odwiertów metodą Duonga	156
8.5. Model rozciągniętej funkcji wykładniczej (SEDM).....	158
8.6. Rekomendacje w odniesieniu do krzywych spadku wydajności	161
Wnioski.....	162
Literatura.....	163
9. Wyznaczanie zasobów wydobywalnych na podstawie modeli zastępczych według algorytmu AGH.....	166
<i>Stanisław Nagy, Jan Barbacki, Łukasz Klimkowski, Jakub Siemek</i>	
9.1. Oszacowanie zasobów gazu w strefie drenażu odwiertu.....	166
9.2. Aplikacja AIM do wyznaczania zasobów wydobywalnych.....	171
Wnioski.....	173
Literatura.....	174